

Valet och vägen

En intervjustudie med nyanlända syrier i Sverige

Efter mer än fyra års krig befinner sig närmare hälften av Syriens befolkning på flykt. Mellan fyra och sex procent av de drygt fyra miljoner syrier som är på flykt utanför landets gränser har tagit sig till Europa. Många av dessa har sökt sig till Sverige. I "Valet och vägen" – en Delmi-rapport av Emma Lundgren Jörum – undersöks flyktvägar samt faktorer som påverkade valet av Sverige som destinationsland.

Bakgrund

Flyktingsituationen i och omkring Syrien är mycket allvarlig. Sedan inbördeskrigets utbrott befinner sig omkring åtta miljoner människor på flykt inom Syrien, och mer än fyra miljoner har lämnat landet. Lagliga vägar in i Europa är få och begränsade. Många flyktingar anlitar därför människosmugglare. Få har möjlighet att använda flyg. Det stora flertalet använder istället havsvägen till Europa, något som är förknippat med stora faror. Drunkningsolyckor är vanliga, liksom att människor skadas eller dör under långa transporter i trånga utrymmen på resan över Medelhavet. Rapporten fokuserar på migrant-

smuggling in i Europa och de asylsökandes val av destinationsland.

Syfte och metod

Syftet med rapporten är att ge ökad kunskap om valet av flyktvägar och destinationsland samt om de aktörer som medverkar längs flyktvägen. Studien ger inblickar i hur resan till destinationslandet kan gå till och bidrar med kunskap om varför en stor grupp syrier på flykt sökt sig till Sverige. I rapporten ges också en bild av de förväntningar de asylsökande hade före ankomsten till Sverige och hur de

upplever sin situation och sina framtidsutsikter väl i landet. Rapporten bygger på intervjuer med 22 nyanlända syrier i Sverige.

Resultat

Empirisk forskning om smugglarnätverk är begränsad. Denna studie utgör därför ett viktigt bidrag i kartläggningen av såväl smugglingsvägar som tillvägagångssätt. I studien riktas fokus mot smuggling i större skala med ekonomiska intressen. De lagliga vägarna in i Europa för syrisk medborgare och statslösa från Syrien är begränsade. De flesta intervjuade i studien har därför anlitat smugglare under åtminstone någon del av resan till Sverige. De flesta har använt flera olika smugglarnätverk för att ta sig till Sverige. Tre båtvägar in i Europa synliggörs i studien – från Egypten, Libyen och Turkiet. Flera båtbyten äger rum på Medelhavet. Den sista båten är ofta i mycket dåligt skick. Smugglarna medverkar vanligtvis inte under hela transporten över Medelhavet. Istället söker de aktivt kustbevakningens uppmärksamhet för att låta denna "ta över" sista etappen av transporten. Smugglingsrutterna över havet är därför förknippade med mycket stort obehag och stora risker för de asylsökande. Den omfattande flyk-

tingsmugglingen genom Europa ger också upphov till olika typer av kriminalitet såsom handel med förfalskade ID-handlingar, pass och uppehållstillstånd.

De flesta intervjuade i denna studie hade redan från början bestämt sig för att söka sig till ett visst land. I många fall har detta land varit Sverige. Utifrån de intervjuer som genomförts framstår tre förklaringar till valet av Sverige som destinationsland som särskilt viktiga.

För det första är Sveriges hitintills relativt generösa asylpolitik en grundläggande förklaring. Många personer söker sig till länder där de bedömer att det är troligt att de får stanna. Flertalet av de intervjuade menar att deras val av Sverige som destinationsland påverkats av Sveriges beslut om att ge alla asylsökande syrisk medborgare eller statslösa från Syrien permanent uppehållstillstånd. Rätten till permanent uppehållstillstånd har varit särskilt viktig eftersom många upplever en stor osäkerhet inför möjligheterna att på sikt kunna återvända till Syrien. Vetskapen om att svenskt medborgarskap kan sökas inom en jämförelsevis kort period efter beviljat uppehållstillstånd har också bidragit till att många valt att söka sig till just Sverige.

För det andra har de asylsökandes bild av olika destinationsländer betydelse. Bland de asylsökande i denna studie framkommer att många har en bild av Sverige som ett demokratiskt och jämförelsevis humant land, där det finns goda möjligheter att bygga upp ett nytt liv, där barn ges möjlighet att gå i skolan och där nyanlända får stöd av staten för att komma in i samhället. Denna positiva bild har sannolikt påverkat de asylsökandes val av Sverige som destinationsland.

För det tredje kan familje-, släkt- och vänskapsband påverka asylsökandes val av destinationsland. Denna förklaring framstår dock som underordnad rätten till permanent uppehållstillstånd och bilden av ett tryggt och demokratiskt Sverige, eftersom flera haft familj eller släkt i andra länder i Europa och/eller saknat etablerade kontakter vid ankomsten till Sverige.

Arbete och boende är viktiga förutsättningar för att etablera sig i Sverige efter ankomst, men många upplever att det är svårare att ta sig in i det svenska samhället än vad de hade förväntat sig. Många av de intervjuade upplever också betydligt större svårigheter att ordna bostad, få ett arbete eller delta i utbildning än vad de förutsett före ankomsten till Sverige.

Det grundläggande målet med flykten från Syrien, det vill säga att kunna leva i säkerhet, har uppfyllts i och med ankomsten till Sverige. Men tillvaron i Sverige är inte problemfri. Det är i regel långa väntetider på uppehållstillstånd, vilket för många i praktiken innebär perioder av sysslöshet och frustration. Det kan ofta ta lång tid för familjer att återförenas, vilket uppenbart är en källa till oro.

Många uttrycker också stor oro för anhöriga i Syrien vilket påverkar deras möjligheter att kunna fokusera på exempelvis svenskundervisning.

Policyimplikationer

I studien ges ett antal policyrekommendationer, avsedda att förbättra och effektivisera mottagandet av syriska flyktingar i Sverige och motverka de negativa följder som långa väntetider medför. Om förhållandena kring de intervjuade personerna kan tros vara allmänt gällande talar de för att åtgärderna kan minska de negativa och öka de positiva konsekvenserna av flyktingmigration. Rekommendationerna stödjer sig här också på tidigare forskning som pekat på likartade problem.

De asylsökande som kommit från Syrien har fram tills nu varit garanterade permanenta uppehållstillstånd. Väntetiden för att uppehållstillstånden ska beviljas har dock ökat kraftigt under det senaste året, och många väntar över ett år på ett beslut. Att försöka minska dessa väntetider framstår förvisso som svårt men ändå angeläget. Det är också av vikt att asylsökande, när de anländer, får vetskap om hur lång tid det kan förväntas ta att få ett beslut.

För att snabbare komma in i det svenska samhället är svenskundervisning centralt. Eftersom de asylsökande från Syrien, hittills, har varit garanterade permanent uppehållstillstånd är det rimligt att påbörja utbildning i svenska redan under väntetiden. Utbildningen bör vara obligatorisk och ansvaret bör göras statligt. Även de etableringsplaner som i nuläget utarbetas av Arbetsförmedlingen efter beslut om det tillfälliga eller permanenta uppehållstillståndet, bör kunna tidigareläggas av samma skäl. I detta kan ingå att personer med yrkesutbildning inom

branscher som i Sverige är bristyrken snabbt får sina betyg, examina och arbetserfarenheter validerade. För detta kan olika snabbspår inrättas. Att utarbeta och påbörja etableringsplanen redan innan uppehållstillståndet är beviljat skulle samtidigt leda till att den handel med bokföringsadresser som nu pågår skulle minska. Det är också viktigt att de som har en påbörjad men inte avslutad utbildning inom ett bristyrke får tydliga och snabba instruktioner om hur de bäst går till väga för att komplettera och avsluta den.

Helt grundläggande är naturligtvis även att söka lösningar till de konflikter som tvingar människor på flykt, samt att hjälpa de flyktingar som nu befinner sig i konflikters närområde att kunna försörja sig, utbildas och se en möjlig framtid i den region där de befinner sig. Detta är ett komplicerat och långsiktigt arbete, och kräver internationellt samarbete som även inkluderar de aktörer som i nuläget finansierar och på andra sätt bidrar till kriget i Syrien.

Emma Lundgren Jörum, "Vägen och valet"
Delmi Rapport 2015:8
Hela rapporten finns tillgänglig på www.delmi.se

